

II

(Rättsakter vilkas publicering inte är obligatorisk)

KOMMISSIONEN

KOMMISSIONENS BESLUT

av den 3 februari 1999

om det statliga stöd som Tyskland planerar att genomföra till förmån för Graphischer Maschinenbau GmbH, Berlin

[delgivet med nr K(1999) 327]

(Endast den tyska texten är giltig)

(Text av betydelse för EES)

(1999/690/EG)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION HAR FATTAT
DETTA BESLUT

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 93.2 första stycket i detta,

med beaktande av Avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, särskilt artikel 62.1 a i detta,

efter att i enlighet med nämnda artiklar ha givit berörda parter tillfälle att yttra sig, och

av följande skäl:

1. Förfarande

Genom en skrivelse av den 21 januari 1998 anmälde Tyskland till kommissionen ett omstruktureringsstöd till förmån för Graphischer Maschinenbau GmbH, Berlin (nedan kallat GMB). Tyskland har lämnat ytterligare upplysningar till kommissionen genom skrivelser av den 17 mars, 30 april och 18 juni 1998.

Genom en skrivelse av den 17 augusti 1998 underrättade kommissionen Tyskland om sitt beslut att inleda ett förfarande enligt artikel 93.2 i EG-fördraget avseende detta stöd.

Kommissionens beslut om att inleda förfarandet har offentliggjorts i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* ⁽¹⁾. Kommissionen har uppmanat berörda parter att inkomma med synpunkter på stödet i fråga.

Kommissionen har inte mottagit några synpunkter från berörda parter.

2. Detaljerad beskrivning av stödet

Delstaten Berlin erbjuder GMB ett omstruktureringsstöd i form av ett bidrag på 9,31 miljoner mark (4,76 miljoner euro), som skall betalas i delar under perioden 1998 till 2000. De totala kostnaderna för omstruktureringen beräknas uppgå till 22,93 miljoner mark (11,72 miljoner euro). I denna summa har även beaktats åtgärder för kvalitetshöjning, geografisk och organisatorisk omstrukturering av produktionen, ändring av produkt-sortimentet och höjning av förädlingsgraden samt kumulerade och under de kommande åren förväntade förluster.

GMB tillverkar delar till tidningstryckpressar och har sitt säte i Berlin-Spandau (väst), som är ett regionalt stödområde enligt artikel 92.3 c i EG-fördraget. Antalet anställda är för närvarande 99 (jämfört med 144 år 1996). GMB är ett dotterföretag till Koenig & Bauer-Albert AG, Würzburg, (nedan kallat KBA), som främst är verksamt på området för tillverkning av tryckpressar. KBA är ett stort företag i den mening som avses i kommissionens rekommendation av den 3 april 1996 om definitionen av små och medelstora företag ⁽²⁾. Därför måste även GMB anses vara ett stort företag, eftersom det inte uppfyller det kriterium för oberoende som anges i artikel 1.3 i bilagan till den rekommendation som nämns ovan.

⁽¹⁾ EGT C 336, 4.11.1998, s. 13.

⁽²⁾ EGT L 107, 30.4.1996, s. 4.

Det framgår klart av siffrorna, som för åren 1996 och 1997 visar på en stadigt sjunkande försäljning och rörelseförluster, att företaget är i svårigheter. Den omstruktureringsplan som KBA utarbetat och som är daterad den 24 februari 1997 och som blev klar den 1 september 1997, omfattar perioden 1998–2000. Under denna tid skall de planerade åtgärderna leda till en optimal företagsstorlek, förbättrad organisation och sänkta kostnader samt framför allt till omstrukturering av GMB så att företaget inom KBA-koncernen kan tillverka maskindelar (rullställ) som tidigare köptes utifrån. Eftersom GMB inte har någon egen utvecklingsavdelning, skall moderföretaget i Würzburg konstruera och utveckla dessa delar. Ett villkor för att omstruktureringstödet skall beviljas är dessutom att GMB förpliktar sig att behålla 99 anställda till och med år 2006.

KBA skall bidra till omstruktureringsplanen med egna medel intill ett belopp av 12,25 miljoner mark genom att överta rörelseförluster, som GMB ådragit sig tidigare och som förväntas för 1998 och 1999. Till dessa kostnader hör bl.a. kostnader för den sociala åtgärdsplanen för 1997, justeringar av tillgångarnas värde och kostnader som uppstod vid nedläggningen av en del av verksamheten 1997. Omstruktureringsåtgärderna skall minska förlusterna under åren 1998 och 1999, medan man räknar med att redan år 2000 uppnå en vinst på 520 000 mark. Vidare skall man från och med år 2000 uppnå en årsomsättning på 36 miljoner mark.

När kommissionen granskade ärendet på grundval av anmälan, hyste den tvivel på att det planerade stödet var förenligt med undantagsbestämmelsen i artikel 92.3 i EG-fördraget. På detta stadium i undersökningen var det av följande skäl oklart om gemenskapens riktlinjer för bedömning av statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter⁽¹⁾ (nedan kallade gemenskapens riktlinjer) kan tillämpas till förmån för GMB:

- Antagandet att den långfristiga livsdugligheten kan återställas är inte tillräckligt underbyggt, vare sig genom de preliminära räkenskaperna för GMB till och med år 2000 eller genom klara perspektiv för avsättningsmöjligheterna i den berörda sektorn.
- Enligt prognoserna från KBA i Würzburg blir kostnaderna för att utveckla speciella maskindelar mycket höga och om de ses i relation till GMB:s förväntade årliga omsättning från och med år 2000 kan sådana kostnader inte rättfärdigas.
- Moderföretaget KBA är i första hand intresserat av att tillverkningen av specialmaskindelar sker inom koncernen med påföljd att det inte är nödvändigt att sälja tillverkningskunskapen till GMB, som i stället – som brukligt är inom en koncern – kunde tillverka de nya produkterna på licens.
- Man har inte visat att det är absolut nödvändigt för omstruktureringen av GMB att utveckla nya produkter.

— Moderföretaget KBA:s bidrag består till största delen av övertagande av de sedan 1996 kumulerade förlusterna fram till dess att GMB uppnår ett nollresultat år 2000. KBA är dock genom det gällande avtalet om kontroll och vinstdelning skyldigt att överta GMB:s förluster, vilket innebär att de förluster som gjordes före anmälan och som KBA redan reglerat inte kan anses vara ett eget bidrag till omstruktureringen av GMB. Dessutom är det omstruktureringssbidrag på 9,31 miljoner mark som planeras oproportionerligt stort i jämförelse med de stödberättigande kostnaderna och det kommer möjligen att gynna inte bara ett företag i svårigheter i den mening som avses i gemenskapens riktlinjer, utan även moderföretaget.

3. Kommentarer från Tyskland

Genom en skrivelse av den 25 september kommenterade Tyskland skälen till att förfarandet inletts.

Före omstruktureringen fungerade dotterföretaget GMB som en kompletterande verkstad inom KBA-koncernen och dess olika driftställen i Frankenthal, Radebeul, Trennfeld och Kusel⁽²⁾. Inga produkter tillverkades enbart i Berlin, utan även vid KBA:s andra driftställen. Denna kapacitetsöverlappning inom KBA-koncernen gjorde att GMB redan från 1993 då efterfrågan inom tryckpresssektorn sjönk kraftigt var ett kriskänsligt företag. Personalöverskott och den sjunkande efterfrågan ledde till snabbt växande förluster, som hotade GMB:s livsduglighet. Moderföretaget KBA hade redan i november 1996 haft för avsikt att lägga ned GMB den 30 juni 1997, men beslutade sig slutligen för att fortsätta driften i en del av produktionsanläggningarna i Berlin, dock endast om ett statligt stöd beviljades.

Tyngdpunkten i omstruktureringsplanen ligger i skapandet av tillverkningskompetens för vissa maskindelar (rullställ, kylvalsar, matningsverk) inom KBA-koncernen. Dessa maskindelar ingår som oberoende moduler i alla rulloffsetpressar och står för mindre än 10 % av hela priset för en tryckpress. Rullställ, kylvalsar och matningsverk konkurrerar direkt med andra företags produkter, eventuellt även med sådana som KBA säljer.

En förutsättning för att planen skall lyckas är att man utvecklar och snabbt får ut på marknaden konkurrenskraftiga, lönsamma och innovativa produkter. Med sin nuvarande struktur har GMB inte möjlighet att på kort sikt utveckla sådana produkter. I omstruktureringsplanen räknar man även med att utnyttja utvecklings- och konstruktionskapaciteten hos KBA i Würzburg, medan framtida ändringar och finjusteringar skall göras i Berlin. Tyskland framhåller dock att det utvecklingsarbete som görs i Würzburg på grund av att sådan kapacitet saknas i Berlin endast skulle komma GMB till del i dess egenskap av självständig resultatenheter och oberoende leverantör av de moduler som nämns ovan. Från och med 1999 skall GMB endast tillverka förbättrade produkter och lägga ned produktionen av alla de produkter som företaget tillverkade före omstruktureringen.

⁽¹⁾ EGT C 283, 19.9.1997, s. 2.

⁽²⁾ KBA in Zahlen, <http://www.kba-print.de>.

Som komplement till de preliminära resultaträkningar till och med år 2000 som hittills presenterats, har Tyskland i samband med förfarandet lämnat över de planerade balansräkningarna för GMB för åren 1997–2000. De visar på en liten minskning av balansomslutningen vid ett på det hela taget solitt finansiellt läge.

För att underbygga dessa antaganden, lade Tyskland fram marknadsundersökningar för åren 1997, 1998, 1999 och 2000, som visar KBA:s och GMB:s andelar av världsmarknaden för rulloffsetidningspressar, professionella rulloffsetpressar, rotationsrulldjuptryckpressar och rullställ/rulloffsetpressar. Resultaten visar för GMB:s del på en stadigt växande omsättning på området för rullställ, som 1997 skall uppgå till 85 miljoner, 1998 till 110 miljoner, 1999 till 140 miljoner och år 2000 till 160 miljoner mark. GMB:s andel av tillverkningen av denna produkt i hela KBA-koncernen skall öka från 61 % år 1997 till 74 % år 1998, 87,5 % år 1999 och 90 % år 2000.

Det görs inga prognoser för avsättningen av de båda andra modulerna, dvs. matningsverk och kylvalsar, som GMB skall fortsätta att producera och vidareutveckla i den egna anläggningen.

Med hänsyn till de uppskattade kostnaderna av 6,075 miljoner mark för utvecklingen av mer konkurrenskraftiga produkter, anser Tyskland att kommissionens tvivel rörande förhållandet mellan kostnaderna och GMB:s förväntade årsomsättning på 36 miljoner mark från och med år 2000 är oberättigade. Nyutvecklade produkter har enligt tidigare erfarenhet normalt en livslängd på sju år. Kostnaderna måste därför fördelas på just denna tidsperiod, vilket skulle innebära en årlig kostnad på 868 000 mark. I förhållande till den förväntade omsättningen år 2000 som nämns ovan skulle detta ge en årlig kvot på 2,4 %, eller 3,5 % om man till det uppskattade beloppet lägger kostnaderna för den analytiska bearbetningen. Detta anses i maskinbyggnadsbranschen vara en synnerligen låg kvot.

Trots att man inför kommissionen hittills talat om "skapande av nya produkter", utgör verksamheten i Würzburg varken tillämplig forskning och utveckling eller industriell forskning, såsom dessa begrepp definieras i bilaga I till gemenskapsrattarna för stöd till forskning och utveckling (¹). Arbetet grundar sig på den tekniska kunskapsnivån i KBA-koncernen, där intresset inriktas på användning av rullar av standardstorlek för pappersrullar med olika bredd samt nya, lönsammare och lättanterliga maskindelar.

Tyngdpunkten i omstruktureringsplanen ligger på GMB:s framtida oberoende tillverkningskompetens inom KBA-koncernen på området för rullställ, matningsverk och kylvalsar. Utgifterna för dessa nyutvecklade produkter, särskilt rullställen, kommer endast GMB till godo, som skall köpa den behövliga tekniska kunskapen av KBA. Tyskland anser att det är ovidkommande om det tekniska kunnandet skall köpas eller om de nya produkterna skall tillverkas på licens. I det senare fallet, argumenterar Tyskland, måste en licensavgift beräknas på grundval

av dels samtliga kostnader som uppstår under utvecklings- och konstruktionsfaserna, dels produkternas realistiska livslängd. Alla tvivel på GMB:s likviditet tillbakavisas med argumentet att det anmälda stödet inte syftar till att lösa likviditetsproblem, utan till att underlätta omstruktureringen av företaget.

Beträffande KBA:s bidrag av egna medel och särskilt övertagandet av de kumulerade förlusterna sedan 1996 och 1997, är KBA skyldigt att överta dessa förluster enligt det gällande avtalet om kontroll och vinstdelning mellan KBA och GMB. I avtalet anges dock ingen uppsägningstid. KBA skulle alltså omedelbart ha kunnat säga upp avtalet i förtid efter krismötet i februari 1996. Härtill kommer att rätten att hävda bestämmelsen i avtalet om övertagande av förlusterna uppstår då bokslutet läggs fram. Bokslutet för redovisningsåret 1996 lades fram den 22 april 1997, dvs. uppenbarligen efter det att omstruktureringsplanen fastställdes i samband med det i februari 1997 undertecknade sysselsättningsavtalet.

Tyskland utgår från att man bör lägga större vikt vid frågan om varför och i vilken omfattning företagets förluster uppkommit, än vid frågan om skyldigheten att överta förlusterna. Om GMB hade lagts ned den 30 juni 1997, såsom ursprungligen planerades, vilket skulle ha inneburit att avtalet om kontroll och vinstdelning mellan KBA och GMB upphört att gälla, skulle KBA inte ha varit tvunget att överta samtliga kostnader som uppstod under åren 1996 och 1997, dvs. kostnaderna för de sociala åtgärderna och nedläggningen. Huvuddelen av kostnaderna uppstod på grund av omstruktureringen och driftstoppet då produktionen lades om. Dessa kostnader är betydligt större än de som skulle ha bokförts om GMB hade lagts ned som planerat den 30 juni 1997 (?).

Vid bedömningen av det planerade stödet på 9,31 miljoner mark till förmån för GMB och detta stöds proportionalitet med avseende på de stödberättigande kostnaderna bör man beakta såväl företagets bidrag av egna medel som den speciella situationen i Västberlin. Mot bakgrund av beslutet att lägga ned GMB och med tanke på dels de betydande omstruktureringskostnaderna, dels den specifika regionala situationen i Västberlin och särskilt situationen i tillverkningssektorn, antar Tyskland att KBA:s eget bidrag står i rimlig proportion till kostnaderna för omstruktureringen. Dessutom skulle KBA själv inte gynnas av det planerade omstruktureringsstödet. Utan samtycket till att bevilja ett omstruktureringsstöd skulle GMB ha lagts ned den 30 juni 1997. Genom beslutet att fortsätta GMB:s affärsverksamhet trots de betydande förlusterna, påtog sig KBA en stor risk samtidigt som man övertog kostnader som är större än beloppet av omstruktureringsstödet. Ur KBA:s synvinkel var det inte nödvändigt att inom KBA bevara ett litet driftställe i Berlin med speciell kompetens. Alla driftställen inom KBA-koncernen kunde ha utvecklats den kompetens som krävs för att tillverka de ifrågasatta produkterna. Dessutom skulle de utgifter som detta medfört varit betydligt mindre än kostnaderna för omstruktureringen av GMB.

(²) Enligt bokslutet för 1997 uppgår kostnaderna för den delvisa nedläggningen till 2,518 miljoner mark och för de sociala åtgärderna till 1,5 miljoner mark.

(¹) EGT C 45, 17.2.1996, s. 5.

Säkerheten för stödet genom en in-teckning till ett belopp av 9,31 miljoner mark har bekräftats. Avtalet ingånget inför notarie är bifogat till skrivelsen från Tyskland.

Enligt Tysklands meddelande kan det omstruktureringsstödet som planeras möjligen minimalt påverka handelsvillkoren och torde inte påverka konkurrensen i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset. GMB kommer att vara den klart minsta leverantören av rullställ. De andra leverantörerna ingår i internationella och finansiellt starka koncerner. Stork-Contiweb, en huvudkonkurrent i sektorn för rullställ, är genom Heidelberg Druckmaschinen AG ett dotterföretag till RWE. En annan medtävlare, Vits Maschinenbau GmbH, Langenfeld, hör till Deutsche Babcock AG.

Om omstruktureringsstödet beviljades, skulle GMB kunna verka som en kompetent och konkurrenskraftig leverantör på marknaden för rullställ, matningsverk och kylvalsar. GMB:s marknadsställning skulle leda till en intensifierad konkurrens i det ifrågavarande marknadssegmentet, där det inte finns någon överkapacitet. Det anmälda omstruktureringsstödet syftar till att återställa GMB:s livsduglighet och kommer inte att leda till att någon överskottskapacitet skapas i vare sig GMB eller KBA.

4. Bedömning av stödet

Omstruktureringsstödet till GMB finansieras med statliga medel och har som mål att hålla ett företag som är i svårigheter kvar på marknaden. Ställningen på tryckpressmarknaden för konkurrenter från andra medlemsstater kan därför påverkas negativt av stödet. Denna marknad är internationell, och tillverkarna inom gemenskapen konkurrerar med varandra om kunder både inom och utanför gemenskapen. Följaktligen kan det statliga stödet snedvrída eller hota att snedvrída konkurrensen och påverka affärsverksamheten mellan medlemsstaterna. Det planerade statliga understödet utgör ett statligt stöd i den mening som avses i artikel 92.1 i EG-fördraget genom att det gör det möjligt för det gynnade företaget att företa en omstrukturering, utan att det behöver bära de fulla kostnaderna för detta på det sätt som alla andra företag som verkar under normala marknadsvillkor måste göra.

De statliga stöden omfattas inte av godkända eller löpande stödprogram och måste därför enligt artikel 93.3 i EG-fördraget anmälas enskilt. Tyskland har uppfyllt denna anmälningsplikt.

I artikel 92.1 i EG-fördraget fastslås som grundprincip att stöd som har de egenskaper som anges där är oförenligt med den gemensamma marknaden. I artiklarna 92.2 och 92.3 i EG-fördraget anges förutsättningarna för att stöd undantagsvis skall kunna anses förenligt med den gemensamma marknaden.

De undantagsbestämmelser som anges i artikel 92.2 i EG-fördraget kan inte tillämpas i detta fall, eftersom det inte är fråga om stöd av social karaktär som ges till enskilda konsument-er, stöd för att avhjälpa skador som orsakats av naturkata-

strofer och inte heller stöd som ges till näringslivet i vissa av de områden i Förbundsrepubliken Tyskland som påverkats genom Tysklands delning.

Lika litet kan undantagsbestämmelserna i artikel 92.3 a tillämpas, eftersom det inte är fråga om stöd för att främja den ekonomiska utvecklingen i regioner där levnadsstandarden är onormalt låg eller där det råder allvarlig brist på sysselsättning. Inte heller det undantag som anges i artikel 92.3 b kan åberopas här, eftersom stödet inte är avsett att främja genomförandet av viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse eller att avhjälpa en allvarlig störning i en medlemsstats ekonomi. Detsamma gäller för undantagsbestämmelsen i artikel 92.3 d, eftersom stödet inte är avsett att främja kultur och bevara kulturarvet.

Stöd till omstrukturering kan endast bedömas som förenligt med den gemensamma marknaden enligt artikel 92.3 c i EG-fördraget, dvs. stöd för att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter eller vissa regioner, om det inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset och det uppfyller de villkor som anges i gemenskapens riktlinjer. Enligt dessa villkor skall undantagsbestämmelsens tillämplighet bedömas på grundval av de rambestämmelser och riktlinjer, i vilka kommissionen entydigt formulerat sin tolkning av den ifrågavarande undantagsbestämmelsen.

Den rättsliga grund som skall tillämpas i detta fall är gemenskapens riktlinjer, där det slås fast på vilka villkor omstruktureringsstödet kan anses vara förenligt med den gemensamma marknaden. Enligt dessa riktlinjer skall omstruktureringen utgöra en del av en genomförbar, sammanhängande och långtgående plan för att återupprätta ett företags lönsamhet på lång sikt inom en rimlig tid och på basis av realistiska antaganden om dess framtida verksamhetsvillkor. Omstruktureringsplaner tar bland annat hänsyn till de omständigheter som är orsak till företagets svårigheter, marknadstillgång och efterfrågan för de berörda varorna liksom deras förväntade utveckling och företagets särskilt svaga och starka punkter. De möjliggör en välordnad övergång till en ny struktur för företaget som ger det utsikter till långfristig lönsamhet och ger det möjligheter att agera i kraft av sina egna resurser utan att behöva ytterligare statligt bistånd.

Omstrukturering inbegriper oftast omorganisation och rationalisering av företagets verksamheter till en mer effektiv bas som i typfallet innebär att verksamheter som inte längre är lönsamma eller som redan går med förlust avslutas, omstrukturering av de befintliga verksamheter som åter kan göras konkurrenskraftiga och, möjligen, utveckling av eller diversifiering till nya lönsamma verksamheter. Finansiell omstrukturering måste oftast åtfölja den fysiska omstruktureringen.

Enligt avsnitt 3 i gemenskapens riktlinjer skall kommissionen bedöma om omstruktureringen uppfyller vissa villkor. För det första måste den återställa långfristig lönsamhet och livsduglighet för företaget inom en rimlig tid. För det andra måste det säkerställas att stödet inte otillbörligt snedvrider konkurrensen. För det tredje måste stödet stå i proportion till kostnaderna och fördelarna med omstruktureringen. För det fjärde måste omstruktureringsplanen genomföras fullständigt, och för det femte måste årligen en detaljerad rapport lämnas till kommissionen, som gör det möjligt för kommissionen att kontrollera att omstruktureringsplanen genomförs till alla delar och resultaten av denna.

4.1 Återställande av den långsiktiga lönsamheten

Genom en skrivelse av den 21 januari 1998 lade Tyskland fram en omstruktureringsplan som utarbetats av KBA och med vars hjälp GMB:s fortsatta närvaro på marknaden skall säkras. Genom skrivelser av den 17 mars och 30 april 1998 överlämnade Tyskland ytterligare underlag, särskilt detaljerade preliminära resultaträkningar och balansräkningar för budgetåren 1996 och 1997. Under förfarandets gång har Tyskland överlämnat planerade balansräkningar för åren 1997–2000. Omstruktureringsplanen utgår från de omständigheter som ledde till företagets svårigheter, dvs. särskilt dess ofördelaktiga storlek och kostnadsstruktur, dess osunda finansiella läge och överlappningarna i fråga om produktionskapacitet inom KBA-koncernen beträffande produktsortimentet hos GMB och andra driftställen inom koncernen. Kommissionen konstaterar till att börja med att koncernen engagerat sig för att genomföra omstruktureringsplanen.

För att sanera kostnadsstrukturen måste GMB först och främst minska sina personalkostnader. År 1996 uppgick de till nästan 35 % av omsättningen. I samband med nedläggningen av en del av verksamheten i mitten av 1997 avskaffades 45 arbetsplatser och personalstyrkan minskades från ursprungligen 144 till 99 anställda. Såsom anges i omstruktureringsplanen, förklarade sig GMB:s anställda villiga att 1997 avstå från den kollektivt avtalade löneökningen på 1,5 % och att inom ramen för sysselsättningsavtalet acceptera lönesänkningar och förlust av sociala förmåner. Detta medförde en permanent årlig kostnadsbesparing på 150 000 mark. En jämförelse mellan resultaträkningarna för 1996 och 1997 visar att minskningen av personalkostnaderna uppgick till totalt 3,991 miljoner mark eller 33 %. Enligt de preliminära årsboksluten tillkommer en ytterligare kostnadsänkning för 1998 och 1999 i förhållande till 1997 på 1,148 miljoner mark, som innebär att företaget år 2000 förväntas ha ungefär samma kostnadsnivå som år 1997.

Minskade kostnader på ca 10 % skall uppnås genom optimering av produktionsprocessen och konstruktiva förenklingar även på monterings- och konstruktionsområdena. Man räknar även med en minskning av räntekostnaderna och övriga kostnader. Samtidigt skall ytterligare 2 % sparas vid inköp av material genom fördelaktigare inköpspriser. Ändå visar de preliminära resultaträkningarna för perioden 1997–2000 på en stadig ökning av dessa utgifter vid den förväntade ökningen av omsättningen. Omstruktureringen skall alltså till stor del uppnås genom den redan genomförda minskningen av perso-

nalkostnaderna och genom förbättringar av produktionsprocessen.

Sist och slutligen handlar omstruktureringen om att utveckla och snabbt få ut på marknaden förbättrade och innovativa produkter. Dessa produkter skall enbart tillverkas av GMB, vilket leder till att den nuvarande kapacitetsöverlappningen inom KBA-koncernen avskaffas.

Den finansiella saneringen av företaget finansieras i första hand av moderföretaget, nämligen genom att det övertar de förluster som uppstår för GMB från och med 1996 tills det uppnår det förväntade nollresultatet år 2000. Från och med detta år räknar man med en vinstökning till 520 000 mark.

Kommissionen har granskat de planerade balansräkningar, resultaträkningar och kassaflödestal för tiden till och med år 2000 som lagts fram, för att kunna bedöma om omstruktureringens åtgärderna kommer att återställa GMB:s livsduglighet. Kommissionen konstaterar att räkenskapsplanerna är detaljerade och innehåller redogörelser för de antaganden som ligger till grund för dem. För att genomföra omstruktureringsplanen krävdes en helt ny utformning av fabriken, som är anpassad till moderna tillverkningsbetingelser för de tre produkterna. Ytterligare produktivitetsvinster förväntas då grupparbete senare införs.

Den avgörande omstruktureringens åtgärden anser kommissionen vara att GMB koncentrerar sig på tillverkning av endast tre maskindelar, dvs. rullställ, kylvalsar och matningsverk, och särskilt införandet av förändrade och mer konkurrenskraftiga rullställ för rulloffset- och rotationsdjuntryckpressar, som utvecklas hos KBA. Kommissionen noterar att tillverkningen av förlustbringande produkter skall upphöra. Försäljningen av förbättrade komponenter genom moderföretaget, tillsammans med minskningen av produktionskapaciteten för dessa delar i KBA:s andra driftställen, och inbyggnad av dessa delar i KBA:s tryckpressar erbjuder säkra avsättningsmöjligheter för GMB.

Enligt Tysklands upplysningar kan den snabba marknadsintroduktion som är oundgänglig för de innovativa produkterna endast uppnås med hjälp av KBA:s utvecklings- och konstruktionskapacitet i Würzburg.

För 1998 räknar GMB med en ökning av omsättningen med 30,9 %, för 1999 med 15,8 % och för år 2000 med 4,7 %. Kommissionen konstaterar att den kraftiga ökningen av omsättningen från 1997 till 1998 förklaras av det bortfall, som uppstod vid tiden för nedläggningen av en del av verksamheten för att ställa om produktionsprocessen år 1997.

Kommissionen anser att dessa antaganden är optimistiska, men genomförbara. Vidare konstaterar kommissionen att KBA med avseende på KBA:s och GMB:s affärsområden har lagt fram en detaljerad redogörelse för den geografiska fördelningen av produktionen för åren 1997, 1998, 1999 och 2000. Kommissionen noterar dessutom att GMB:s andel av de vidareutvecklade rullställen inom KBA-koncernen skall öka stadigt från 61 % år 1997 till 90 % år 2000, vilket återspeglas i en ökning av omsättningen från 85 miljoner mark 1997 till 140 miljoner mark år 2000.

GMB:s balansräkning för 1997 liksom balansräkningsplanerna till och med år 2000 visar liksom tidigare på ett positivt eget kapital på 6 miljoner mark. Det fortsättningsvis positiva egna kapitalet är dock en följd av att moderföretaget på grund av det gällande avtalet mellan KBA och GMB om kontroll och vinstdelning var skyldigt att överta GMB:s förluster.

Bortsett från kostnaderna för att utveckla och förbättra de produkter som GMB skall tillverka och för att skapa produktionsanläggningar för dessa delar i Berlin, och de övriga omstruktureringskostnaderna, planerar GMB varken i omstruktureringsplanen eller i räkenskapsplanerna till och med år 2000 några större investeringar. GMB bör därför kunna uppnå ett sunt finansiellt läge år 2000.

I tabellen nedan sammanfattas de viktigaste resultaten av kommissionens analys.

(DEM 1 000 och EUR 1 000)

Resultaträkning	1997 (1)		1998		1999		2000	
	DEM	EUR	DEM	EUR	DEM	EUR	DEM	EUR
Omsättning	22 691	11 602	29 700	15 185	34 400	17 588	36 000	18 407
Personalkostnader	7 968	4 074	6 820	3 487	6 820	3 487	7 400	3 784
Rörelseresultat	- 2 744	- 1 403	- 1 383	- 707	- 76	39	620	317
Resultat	- 2 839	- 1 452	- 1 484	- 759	- 176	90	520	266

(1) Avslutat 31.12.1997.

(DEM 1 000 och EUR 1 000)

Balansräkning	1997 (1)		1998		1999		2000	
	DEM	EUR	DEM	EUR	DEM	EUR	DEM	EUR
Eget kapital	6 000	3 068	6 000	3 068	6 000	3 068	6 000	3 068
Skulder	7 382	3 774	7 400	3 784	7 000	3 579	6 500	3 323
Balansomslutning	16 464	8 418	16 500	8 436	16 000	8 181	15 500	7 925

(1) Avslutat 31.12.1997.

Enligt kommissionens uppfattning visar räkenskapsplanerna att GMB har goda utsikter att uppnå långfristig lönsamhet och att företaget kommer att vara i stånd att klara sig utan vidare statligt stöd.

4.2 Stödet får ej leda till otillbörlig snedvridning av konkurrensen

Kommissionen har undersökt om åtgärder har vidtagits för att utjämna de negativa effekterna av omstruktureringsstödet på konkurrenterna och om stödet kan bedömas som tillåtet enligt undantagsbestämmelsen i artikel 92.3 c i EG-fördraget. För det första kan det konstateras att GMB har sitt säte i Berlin-Spandau (väst), som är ett regionalt stödområde enligt artikel 92.3 c.

Omstruktureringsstödet i form av ett bidrag från myndigheterna i Berlin kan snedvräda konkurrensen, eftersom GMB liksom tidigare finns kvar på marknaden.

Kommissionen har bedömt de uppgifter om marknaden som finns tillgängliga och dem som Tyskland lämnat för att kunna

avgöra om det på den relevanta marknaden finns ett överskott på produktionskapacitet.

Marknaden för tryckpressar är nära knuten till förlags- och tryckeribranschen. Denna bransch var till slutet av 1980-talet stadd i tillväxt, nådde sedan sin mättnadsgräns och präglades sedan början av 1990-talet av en kontinuerlig produktionsminskning. Också de traditionella formerna av mångfaldigande verkar på en mogen marknad med en begränsad potential för tillväxt. På grund av nödvändigheten till anpassning till utvecklingen på det informations- och telekommunikationstekniska området, som hotar den pappersbaserade tryckeribranschens utsikter, befinner sig denna sektor i en ständig omstruktureringsprocess. Uttryckt i löpande priser ökade den synliga konsumtionen och produktionen i gemenskapen med 67-68 % under åren 1985-1994. År 1992 minskade den globala konsumtionen med ca 1 %, och 1993 med ytterligare 2,7 % år 1994 noterades dock återigen en tillväxt på 2 %. Produktionen har utvecklats på liknande sätt; återhämtningen som kunde konstateras 1994, upphörde 1995 och sedan dess har produktionen stagnerat (1).

(1) Panorama der EU-Industrie. Europeiska kommissionen, band 2, 1997.

Enligt uppgifter från Tyskland minskade efterfrågan på den tyska tryckpressmarknaden under åren 1993–1995. Under denna period minskade omsättningen för de tre viktigaste tillverkarna med 13 %, vilket ledde till sjunkande priser och en betydande förlust av arbetsplatser (2 500 eller 9,3 %). Mer aktuella uppgifter visar dock att produktionen i branschen 1996 återigen ökade, med 4,9 % från 1995, en ökning som fortsatte 1997, med 11,2 % jämfört med 1996. År 1996 uppgick kapacitetsutnyttjandet i denna sektor till 89,1 % och i juni 1997 till 89,4 % (!).

I sin marknadsprognos för perioden 1998–2000 utgår KBA från en stadig ökning av produktionen i de ifrågasvarande segmenten av den globala marknaden. För övrigt rapporterar Tyskland att det inte finns någon överkapacitet på denna marknad.

Enligt punkt 3.2 ii i gemenskapens riktlinjer skall omstruktureringensplanen ge ett bidrag, proportionellt till det stödbelopp som erhålls, till omstrukturering av motsvarande marknad genom att oåterkalleligt minska eller stänga kapacitet. En minskning eller stängning är oåterkallelig när de berörda tillgångarna kasseras och görs permanent oförmögna att producera till tidigare kapacitet eller permanent omvandlas till annan användning.

Kommissionen konstaterar att GMB:s omstruktureringsplan i första hand är inriktad på en ny och effektivare organisation av produktionsprocessen och ett ändrat produktsortiment. Tillverkningen och monteringen av komponenterna i de nuvarande produkterna skall antingen minskas eller, om de varit olönsamma, upphöra. Produktionen av de delar som GMB upphör att tillverka överförs efterhand till moderföretagets anläggningar i Würzburg och Frankenthal för att öka deras kapacitetsutnyttjande.

Kommissionen konstaterar vidare att GMB skall koncentrera sig på tillverkningen av endast tre maskinkomponenter, som skall byggas in i tryckpressar från KBA och på så sätt till stor del ersätta produkter som hittills levererats av tillverkare utanför koncernen. Konkurrensförhållandet visavi dessa tillverkare kvarstår dock. De nämnda maskindelarna används i rulloffset- och rotationsdjuptryckpressar, och står tillsammans för mindre än 10 % av värdet av en tryckpress. KBA:s andel av världsmarknaden för dessa segment av tryckpressar uppgick 1997 enligt företagets egen uppskattning till 9 % respektive 20 %.

Kommissionen noterar att det på den relevanta marknaden inte finns något strukturellt överskott på produktionskapacitet. Kommissionen konstaterar också att GMB lagt ned vissa verksamheter och minskat sitt produktsortiment. För övrigt ökar enligt prognosen försäljningen av de förbättrade produkterna i samma takt som avsättningsmöjligheterna på världsmarknaden. Vidare beaktar kommissionen att det i GMB:s fall handlar om den minsta leverantören av rullställ och att andra leverantörer tillhör internationella och finansiellt starka koncerner. I överensstämmelse med punkt 3.2 ii i gemenskapens riktlinjer

kräver kommissionen normalt inte en kapacitetsnedskärning i utbyte mot stöd när det inte finns något strukturellt överskott av produktionskapacitet på en relevant marknad i gemenskapen som betjänas av mottagaren.

Kommissionen anser följaktligen att det inte finns någon anledning att vidta åtgärder för att utjämna negativa effekter av stödet på konkurrenterna, eftersom det inte finns några belägg för ett kapacitetsöverskott och eftersom GMB:s marknadsandel är relativt liten och tillverkningen av dessa produkter kommer att omfördelas inom KBA-koncernen och produktionskapaciteten således inte kommer att öka.

4.3 Stöd i förhållande till kostnader och fördelar med omstruktureringen

Kommissionen har undersökt om stödet begränsas till det strikta minimum som krävs för att genomföra omstruktureringen.

Kommissionen tar i beaktande att stödet till omstruktureringen på 9,31 miljoner mark åtföljdes av betydande bidrag från KBA, som uppgick till 12,25 miljoner mark, för att avskrika de förluster i rörelsen som uppkommit i GMB sedan 1996 och som kommer att uppstå innan ett nollresultat uppnås år 2000.

Först summerade kommissionen KBA:s bidrag av egna medel till omstruktureringsplanen enligt tabellen nedan [...] (*).

I fråga om de tillskott av egna medel från KBA som bidrag från företaget till omstruktureringsplanen, konstaterar kommissionen att förlusterna från 1996 och 1997 samt kostnaderna för nedläggningen av en del av verksamheten i mitten av 1997 på 9,091 miljoner mark uppstått före den 21 januari 1998, dvs. före dagen för anmälan av omstruktureringsstödet.

Vidare konstaterar kommissionen att KBA på grund av det gällande avtalet mellan KBA och GMB om kontroll och vinstdelning var skyldigt att överta GMB:s förluster. Kommissionen konstaterar dock även att KBA skulle ha kunnat säga upp detta avtal efter krismötet i februari 1996, eftersom det inte innehåller någon bestämmelse om uppsägningstid. Kommissionen noterar dessutom att KBA i november 1996 föreslog att GMB skulle läggas ned den 30 juni 1997. Om så hade skett skulle avtalet ha upphört att gälla före nedläggningen och GMB skulle inte ha kunnat kräva att KBA skulle överta de rörelseförluster som uppstod under 1996 och 1997 eller kostnaderna för nedläggningen.

Dessutom har kommissionen noterat det sysselsättningsavtal som undertecknades i februari 1997 på grundval av omstruktureringensplanen. Slutligen har kommissionen beaktat att de kostnader som uppkom under 1997 härrör från omstruktureringen och det temporära driftstopp som företogs på grund av omläggningen av produktionsprocesserna och produktsortimentet.

(!) VDMA (Verband Deutscher Maschinen- und Anlagenbau e.V.), 9.7.1998.

(*) Delar av denna text har utformats så att konfidentiella uppgifter inte skall röjas. Dessa delar omges av en hakparentes och är markerade med en asterisk.

Med betraktande av att KBA inte hade någon reell skyldighet att överta de rörelseförluster som uppstod under 1996⁽¹⁾ och 1997, och av att kostnaderna för omstruktureringen överstiger de utgifter som skulle ha krävts för den planerade nedläggningen av GMB, drar kommissionen slutsatsen att KBA lämnat ett bidrag på 12,25 miljoner mark till omstruktureringen av GMB.

Av tabellen nedan kan de totala bidragen till omstruktureringen utläsas.

Bidrag till omstruktureringen	DEM 1 000	EUR 1 000	%
1. Bidrag från delstaten Berlin = totalt statligt stöd	9 310	4 760	40,6
2. KBA:s sammanladga bidrag	12 250	6 260	53,4
3. Bidrag GMB/KBA	1 370		6,0
Totalt 1 + 2 + 3	22 930	11 720	100

Dessutom har kommissionen jämfört företagets bidrag av egna medel med de beräknade kostnaderna för omstruktureringen. Resultatet framgår av tabellen nedan.

(DEM 1 000)

Beräknade kostnader	Würzburg	Berlin	Totalt
[..] *	[..] *	[..] *	[..] *
Totalt (1 + 2)	4 875	18 055	22 930

Kommissionen konstaterar att de totala kostnaderna för omstruktureringen av företaget uppgår till 22,93 miljoner mark (11,72 miljoner euro), varav 12,25 miljoner mark hänför sig till de rörelseförluster som KBA övertagit samt utgifter för socialplanen och avskrivningar, och 10,86 miljoner mark till införandet av förbättrade produkter och omläggningen av produktionsprocessen. Kommissionen noterar vidare de medel som använts för koncipiering och utveckling av nya produkter i både Berlin och Würzburg samt de som använts för analytisk förbättring av existerande produkter. Slutligen konstaterar kommissionen att moderföretaget skall sälja den expertkunskap som tagits fram och utvecklats i Würzburg för de innovativa produkterna till GMB för att uteslutande användas för tillverkning av dessa produkter i Berlin. I detta sammanhang beaktar kommissionen att varken definitionen av tillämpad forskning och utveckling eller definitionen av industriell forskning enligt bilaga I till gemenskapsramarna för statligt stöd till forskning och utveckling är tillämplig på det arbete som utförts i Würzburg.

Kommissionen noterar dessutom den detaljerade kostnadsanalysen av det arbete som utförts i Würzburg och den ingående tekniska beskrivningen av dessa verksamheter och de tillhörande uppgifter, som bifogats Tysklands kommentarer. Kommissionen konstaterar vidare att kostnaderna för att utveckla nya produkter, såsom brukligt inom maskinbyggnadsbranschen, fördelas på en livslängd på sju år, vilket medför en årlig kostnad på 868 000 mark och motsvarar en andel på 2,4 % årligen av den omsättning på 36 miljoner mark som förväntas år 2000. Kommissionen beaktar Tysklands medgivande att arbetena i moderföretaget som totalt uppgår till 15 000 arbetstimmar till en kostnad av 175 mark per timme (2,625 miljoner mark) för utvecklingen och ytterligare 500 mark per timme för att tillverka prototypen till rullstället (rulloffsetpressar) samt 10 000 arbetstimmar till en kostnad av 175 mark per timme (1,75 miljoner mark) för bearbetning och standardisering av rullstället (rotationsdjuntryckpressar) uteslutande kommer GMB till del.

Tyskland har inte presenterat något exakt tidsschema som skulle visa om utvecklingskostnaderna uppstått efter amnålan av omstrukturingsstödet. Kommissionen har dock noterat att det förbättrade rullstället (modell "Pastomat RC") serietillverkas av GMB sedan slutet av 1997, vilket bidragit till den första kommersiella framgången för omstruktureringsplanen. Det betyder att en väsentlig del av utvecklingskostnaderna uppstod före januari 1998.

Till detta kommer att ca 80 % av kostnaderna för koncipiering och utveckling av de nya produkterna burits av moderföretagets utvecklings- och konstruktionsavdelningar i Würzburg (och enligt skrivelsen av den 25 september 1998 även i Frankenthal). I detta sammanhang bör man observera att varken Würzburg eller Frankenthal ligger i stödområden i den mening som avses i artikel 92.3 c i EG-fördraget. Kommissionen

(1) Bokslutet för 1996 presenterades som brukligt i april (1997), dvs. efter det att sysselsättningsavtalet på grundval av omstrukturingsprogrammet hade ingåtts i februari 1997.

noterar att GMB inte hade kapacitet att på kort sikt utveckla de konkurrenskraftiga och innovativa produkter som krävdes och därför måste förlita sig på KBA:s kapacitet. Kommissionen anser dock att moderföretaget i vilket fall som helst hade intresse av att det utvecklades förbättrade komponenter för inbyggnad i dess tryckpressar. Därför måste man anta att de utvecklingskostnader på 4,875 miljoner mark som uppstått i Würzburg/Frankenthal, och som till stor del uppstod före anmälan, gynnar KBA-koncernen, fastän de nyutvecklade produkterna tillverkas av GMB och detta företag på så sätt får ett eget kompetensområde inom KBA-koncernen. Slutligen hävdar kommissionen att det pris som GMB skall betala för produktkunskaperna, och som enligt Tyskland beräknades så att det täcker "samtliga kostnader för utveckling och produktion", till en viss del ersätter KBA för dess utvecklingskostnader.

Tabellen nedan innehåller uppgifter om de totala stödberättigande kostnaderna och företagets bidrag av egna medel, och en jämförelse av de kostnader som är stödberättigande som omstruktureringsstöd och de statliga stöden.

Kostnader/bidrag	Åtgärd	DEM 1 000	Bidrag i %
1. Kostnader	Omstruktureringskostnader i Berlin	5 805	32
	Övertagande av förluster, kostnader för nedläggning av en del av verksamheten, justering av tillgångarnas värde	12 250	68
Totala stödberättigande kostnader		18 055	100
2. Bidrag	KBA	12 250	
	GMB/KBA	1 370	
Summa egna medel		13 620	75}
3. Statligt stöd		9 310	52}
Utvecklingskostnader som skall dras av från det statliga stödet		4 875	27
Belopp som berättigar till statligt stöd		4 435	25

Utgående från dessa beräkningar skulle GMB uppenbarligen få ett belopp på 22,93 miljoner mark, varav 13,62 miljoner mark av egna medel och 9,31 miljoner mark av statliga medel. För att begränsa bidragen till det strikta minimum som krävs för omstruktureringen av företaget, bör det planerade beloppet av det statliga stödet på 9,31 miljoner mark minskas med utvecklingskostnaderna på 4,875 miljoner mark, dvs. med det belopp med vilket de stödberättigande omstruktureringskostnaderna på 18,055 miljoner mark överskrids. GMB:s livsduglighet påverkas inte av denna minskning, om man betänker att kostnaderna till stor del redan uppstått och att KBA, dvs. ett företag som inte är i svårigheter, är den som främst gynnas av det arbete som utförts i dess egen produktionsort. Sådillvida innehåller denna åtgärd inga ytterligare stimulanser, då de ovan nämnda kostnaderna inte hänger samman med omstruktureringen av GMB och åtgärden tjänar till omstrukturering av KBA-koncernen.

I enlighet med detta anser kommissionen att endast beloppet på 4,435 miljoner mark ingår i det strikta minimum som krävs, också i förhållande till de stödberättigande omstruktureringskostnaderna på 18,055 miljoner mark och bidraget av egna medel på 13,62 miljoner mark.

4.4 Fullständigt genomförande av omstruktureringsplanen och iakttagande av villkoren

Enligt punkt 3.2 iv i gemenskapens riktlinjer måste företaget till alla delar genomföra den omstruktureringsplan som överlämnats till kommissionen och också fullgöra alla andra skyldigheter som anges i kommissionens beslut.

Kommissionen konstaterar att stödet till omstruktureringen beviljas för en period på tre år (1998-2000) och att utbetalningarna är fördelade på denna period. Kommissionen konstaterar vidare att det planerade bidraget måste återbetalas om omstrukturingsåtgärderna inte genomförs fullständigt. Kommissionen har dessutom noterat att GMB enligt notariatsregisterutdrag nr 568/1997 av den 13 november 1997 har en inteckning på 9,31 miljoner mark.

4.5 Kontroll och årsrapport.

Kommissionen har noterat att Tyskland kommer att lämna årliga rapporter.

5. Slutsatser

Tyskland har anmält det planerade statliga stödet enligt artikel 93.3 i EG-fördraget och därmed uppfyllt sin skyldighet att anmäla varje fall enskilt då inget godkänt stödprogram finns. Kommissionen konstaterar vidare att det är första gången som GMB, ett företag som är i svårigheter, ansökt om stöd till omstrukturering.

Kommissionen beaktar att det statliga stöd som planeras i form av ett bidrag delvis uppfyller villkoren i gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter, nämligen särskilt i det avseendet att omstrukturingsstödet återställer företagets långfristiga lönsamhet inom rimlig tid och att en orimlig snedvridning av konkurrensen undviks. Stödet överstiger dock det strikta minimum som krävs för omstruktureringen av företaget, då det planerade bidraget är 4,875 miljoner mark större än de stödberättigande kostnaderna. Kommissionen anser att villkoren i punkt 3.2 iii i gemenskapens riktlinjer endast är uppfyllda för ett bidrag på 4,435 miljoner mark, i stället för 9,31 miljoner mark.

Kommissionen drar slutsatsen att de statliga stödåtgärderna underlättar utvecklingen av vissa näringsverksamheter eller vissa regioner, och inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset. Stödet är därför förenligt med den gemensamma marknaden till den angivna nivån.

Följaktligen har Tyskland rätt att ställa ett stöd till ett belopp av 4,435 miljoner mark (2,268 miljoner euro) till GMB:s förfogande.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Av det statliga stöd som Tyskland planerar till förmån för Graphischer Maschinenbau GmbH, Berlin, i form av ett bidrag till ett belopp av 9,31 miljoner tyska mark, är endast 4,435 miljoner tyska mark förenligt med den gemensamma marknaden enligt artikel 92.3 c i EG-fördraget och artikel 61.3 c i EES-avtalet.

Det belopp av det planerade stödet som överstiger 4,435 miljoner tyska mark får inte betalas ut.

Artikel 2

Tyskland skall årligen förse kommissionen med detaljerade rapporter för att visa att omstruktureringsplanen genomförs på ett korrekt sätt.

Artikel 3

Tyskland skall inom två månader från delgivningen av detta beslut underrätta kommissionen om vilka åtgärder som har vidtagits för att följa beslutet.

Artikel 4

Detta beslut riktar sig till Förbundsrepubliken Tyskland.

Utfärdat i Bryssel den 3 februari 1999.

På kommissionens vägnar

Karel VAN MIERT

Ledamot av kommissionen